

หน่วยที่ 6

หลักการของระบบเศรษฐกิจ
และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หัวข้อเรื่อง (Topics)

6.1 ความหมายของระบบเศรษฐกิจ

6.2 ปัจจัยการผลิต

6.3 หน่วยงานเศรษฐกิจ

6.4 วงจรของเศรษฐกิจ

6.5 รูปแบบของระบบเศรษฐกิจ

6.6 การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประกอบการ

6.1 ความหมายของระบบเศรษฐกิจ

ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของระบบเศรษฐกิจไว้ดังนี้

ทัพบิม วงศ์ประยูร และคณะ (2553 : 40) กล่าวว่า ระบบเศรษฐกิจ หมายถึง หน่วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลาย ๆ หน่วยมารวมกัน ดำเนินการผลิตโดยใช้หลักการแบ่งงานกันทำตามความถนัดมีการปฏิบัติภายใต้ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ นโยบาย และแนวปฏิบัติอย่างเดียวกัน

ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์ (2548 : 26) กล่าวว่า ระบบเศรษฐกิจ หมายถึง ระบบของการจัดสรรทรัพยากรของแต่ละประเทศสู่ประชาชนเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

จากความหมายดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า ระบบเศรษฐกิจ (Economic system) หมายถึง หน่วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่นำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาดำเนินการผลิต โดยจะใช้หลักการ แบ่งงานกันทำตามความสามารถของบุคคลนั้นภายใต้แนวปฏิบัติเดียวกัน เพื่อควบคุมดูแลให้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ เพื่อนำสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของพลเมือง

6.2 ปัจจัยการผลิต

ระบบเศรษฐกิจนั้นเป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดมาเข้าสู่กระบวนการผลิต ซึ่งเรียกว่า ปัจจัยการผลิต (Factor of Production) แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่

6.2.1 ที่ดิน (Land)

ที่ดินหมายความว่ารวมถึง ปัจจัยการผลิตทุกชนิดที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ที่ดิน แร่ธาตุต่าง ๆ ป่าไม้ และแหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นต้น เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถสร้างเพิ่มได้ จึงเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด และถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ ในการผลิต

6.2.2 ทุน (Capital)

ทุนหมายความว่ารวมถึง ทุนทุกชนิดที่ใช้ในการผลิต ซึ่งอยู่ในรูปเงินทุน (Money Capital) ที่ใช้ในการดำเนินการ หรือในรูปของสินทรัพย์ประเภททุน (Capital Goods) ก็ได้ สินทรัพย์ประเภททุนถือเป็นปัจจัยการผลิตก็คือ เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ทุกชนิด ที่ใช้ในการผลิต

6.2.3 แรงงาน (Labour)

แรงงานหมายถึง บุคคลที่ทำงานให้เกิดประโยชน์ด้วยร่างกายและความคิด ซึ่งแรงงานในฐานะของปัจจัยการผลิตจะได้มาจาก

1. แรงงานทางร่างกาย เป็นแรงงานทั่วไป ส่วนใหญ่จะทำงานในภาคการเกษตร งานก่อสร้าง งานอุตสาหกรรม ไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถมากนัก แต่อาศัยการแนะนำ การสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่างก็สามารถปฏิบัติงานได้แล้ว โดยจะได้รับค่าจ้างเป็นรายวันหรือรายเดือนตามข้อตกลง

2. แรงงานทางความคิด เป็นแรงงานที่เกิดจากความรู้ความสามารถสติปัญญาคิดค้นประดิษฐ์หรือพัฒนาสร้างสิ่งต่าง ๆ หรือแปรสภาพปัจจัยการผลิตให้เป็นผลผลิตที่มีคุณค่าเพิ่มมากขึ้น เช่นการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ การพัฒนาเทคโนโลยี แรงงานชนิดนี้จำเป็นต้องมีการเรียนรู้ฝึกอบรมจนเกิดความชำนาญ ผลตอบแทนของแรงงานประเภทดังกล่าวจะได้รับตามความรู้ความสามารถและประสิทธิภาพ

6.2.4 ผู้ประกอบการ (Entrepreneur)

ผู้ประกอบการเป็นผู้นำปัจจัยการผลิต คือ ที่ดิน ทุนและแรงงานมาทำการผลิตหรือแปรรูปให้เป็นผลผลิตคือสินค้าและบริการ ผู้ประกอบการเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุด ทำหน้าที่ในการตัดสินใจว่าจะผลิตสินค้าและบริการอะไร ผลิตจำนวนเท่าไร ผลิตด้วยกรรมวิธีอย่างไร และเมื่อผลิตแล้วจะนำไปขายให้ใคร ในราคาเท่าไรจึงจะได้รับกำไรสูงสุด

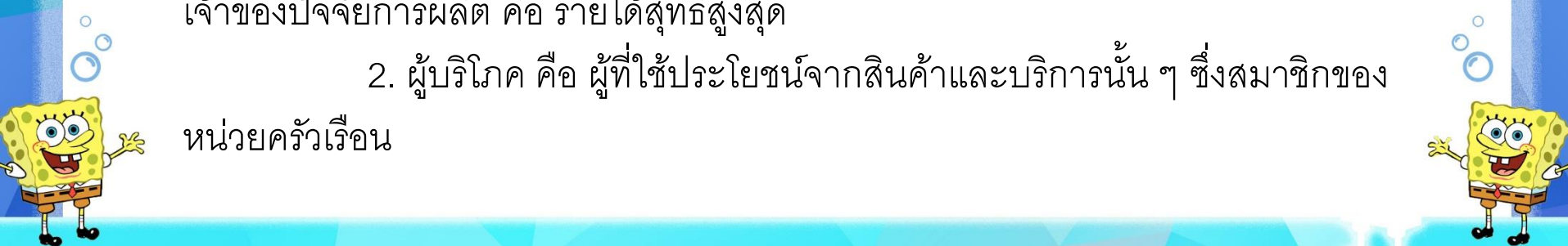
6.3 หน่วยเศรษฐกิจ

6.3.1 หน่วยครัวเรือน (Household)

หน่วยครัวเรือนเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่ประกอบด้วยบุคคล กลุ่มบุคคลซึ่งอยู่รวมกันเป็นครอบครัว หนึ่งในสมาชิกของครอบครัวอาจอยู่ในฐานะผู้ประกอบการ เจ้าของปัจจัยการผลิตหรือลูกจ้างก็ได้ สมาชิกในครอบครัวจึงแสวงหาผลตอบแทนจากปัจจัยการผลิตที่มี ซึ่งอาจได้รับผลตอบแทนเป็นค่าเช่ากำไร เงินเดือนหรือค่าแรง เป็นต้น ประกอบด้วย

1. เจ้าของปัจจัยการผลิต คือ ผู้มีปัจจัยการผลิตชนิดต่าง ๆ ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน และการประกอบการ ซึ่งอาจจะมีเพียงชนิดเดียวหรือหลายชนิดก็ตาม เจ้าของปัจจัยจะนำปัจจัยการผลิตของตนที่มีอยู่ให้ผู้ผลิตเพื่อไปผลิตเป็นสินค้าและบริการโดยได้รับค่าตอบแทนในรูปค่าเช่า ค่าจ้าง ดอกเบี้ยหรือกำไรเป้าหมายของเจ้าของปัจจัยการผลิต คือ รายได้สุทธิสูงสุด

2. ผู้บริโภค คือ ผู้ที่ใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการนั้น ๆ ซึ่งสมาชิกของหน่วยครัวเรือน

6.3.2 หน่วยธุรกิจ (Business)

หน่วยธุรกิจ คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่นำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาแปรสภาพให้เป็นสินค้าหรือบริการโดยมีปัจจัยการผลิตเป็นส่วนประกอบ เพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค โดยมุ่งหวังที่จะได้รับผลกำไรตอบแทน ซึ่งหน่วยธุรกิจอาจจัดตั้งในรูปแบบต่าง ๆ และอาจจะทำหน้าที่ทั้งเจ้าของปัจจัยการผลิตและเป็นผู้บริโภคไปพร้อม ๆ กัน ดังนี้

1. กิจการเจ้าของคนเดียว
2. ห้างหุ้นส่วน
3. บริษัท จำกัด
4. บริษัทมหาชน จำกัด
5. ธุรกิจสัมปทานหรือแฟรนไชส์
6. สหกรณ์
7. รัฐวิสาหกิจ

6.3.3 หน่วยรัฐบาล (Government Agency)

หน่วยรัฐบาล ได้แก่ ส่วนราชการ หน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ เป็นหน่วยบริการหรือสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยอื่น ๆ ให้เกิดขึ้นระหว่างหน่วย เศรษฐกิจด้วยกันเอง เช่น รัฐเก็บภาษีจากหน่วยครัวเรือนและหน่วยธุรกิจแล้วนำเงิน ภาษีมาบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยครัวเรือนและหน่วยธุรกิจ

รูปที่ 6.1 หน่วยเศรษฐกิจ

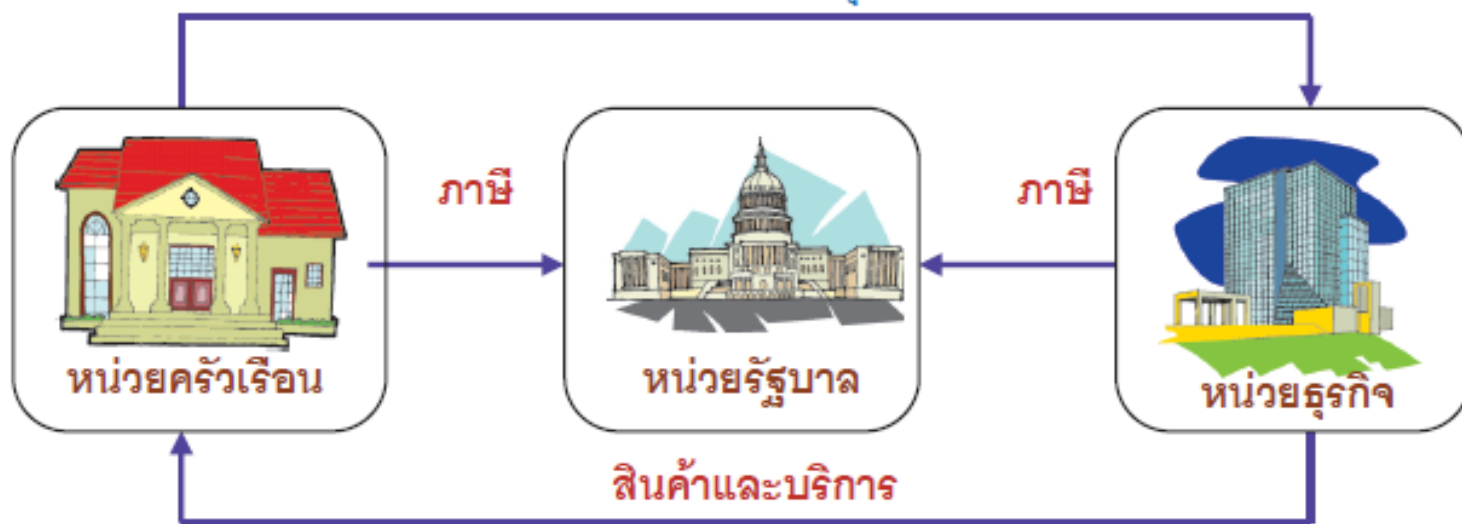

6.4 วงจรของเศรษฐกิจ

6.4.1 วงจรเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม

ปัจจัยการผลิต (ที่ดิน แรงงาน ทุน การประกอบการ)

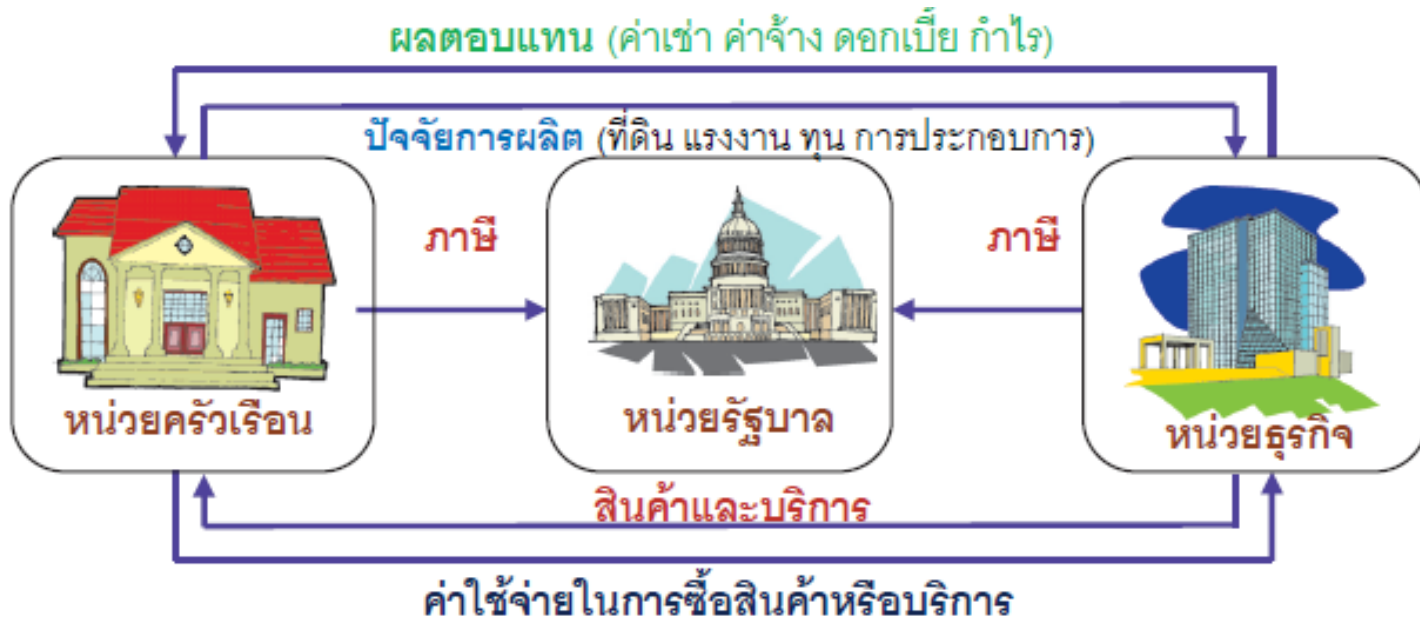

รูปที่ 6.2 วงจรเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม

6.4.2 วงจรเศรษฐกิจแบบใช้เงินเป็นสื่อกลาง

รูปที่ 6.3 วงจรเศรษฐกิจแบบใช้เงินเป็นสื่อกลาง

6.5 รูปแบบของระบบเศรษฐกิจ

6.5.1 ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism)

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจที่ประชาชนทั่วไปหรือเอกชนสามารถใช้ความรู้ความสามารถและโอกาส ความคิดริเริ่มมีอิสระในการตัดสินใจในการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การผลิต การบริโภค

ข้อดี

1. ทำให้เป็นแรงจูงใจในการผลิตและการทำงานมากขึ้น
2. ผู้ผลิตแต่ละรายจะต้องแข่งขันขายสินค้าและบริการมากขึ้น
3. หน่วยธุรกิจมีเสรีภาพในการผลิตว่าจะตัดสินใจผลิตอะไร อย่างไร
4. ผู้บริโภคมีโอกาสเลือกสินค้าและบริการในราคาและคุณภาพ

ข้อเสีย

1. ทำให้การกระจายรายได้และจัดสรรทรัพยากรไม่ทั่วถึง
2. หน่วยธุรกิจหรือนายทุนมุ่งกำไรเป็นสำคัญ
3. ผู้ผลิตรายใหญ่จะได้เปรียบผู้ผลิตรายย่อย

รูปที่ 6.4 ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

6.5.2 ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ (Communism)

1. ประชาชนไม่มีสิทธิเสรีภาพในการเลือกซื้อสินค้าและบริการมาบริโภคตามใจตนเองเพราะรัฐบาลเป็นผู้ผลิต
2. กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ประชาชนไม่มีสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น
3. การประกอบอาชีพตามอำเภอใจไม่ได้ รัฐบาลจะเป็นผู้กำหนดให้ประชาชนทำงานทุกอย่างโดยรัฐบาลกำหนดค่าจ้างเองให้พอเหมาะ
4. การผลิตสินค้าทุกชนิด รัฐบาลเป็นผู้กำหนดว่าจะผลิตสินค้าชนิดใด ปริมาณเท่าไรเพราะรัฐบาลเป็นผู้วางแผนทั้งหมด

ข้อดี

ประชาชนไม่มีความได้เปรียบในเชิงเศรษฐกิจมีความเสมอภาคกัน เพราะรัฐบาลแบ่งปันเครื่องอุปโภคต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อเสีย

1. การผลิตสินค้าและบริการขาดการจูงใจในการผลิต เนื่องจากเอกชนจะไม่มีสิทธิ์เป็นเจ้าของทรัพย์สินใด ๆ ในการผลิต ซึ่งจะส่งผลให้สินค้าไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร เพราะไม่ว่าจะมีการผลิตสินค้าได้มากน้อยเพียงใด มีคุณภาพดีหรือไม่ดีอย่างไร ผู้บริโภคจะไม่มีทางเลือก เพราะต้องบริโภคตามการปันส่วนที่รัฐเป็นผู้จัดให้
2. รัฐบาลจำกัดสิทธิเสรีภาพในการเลือกประกอบอาชีพและการบริโภค ประชาชนไม่มีเสรีภาพที่จะผลิตหรือบริโภคอะไรได้ตามใจ เพราะจะถูกบังคับ
3. การดำเนินการต่าง ๆ ทั้งด้านนโยบายและการวางแผนต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจของโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทำได้ยาก

รูปที่ 6.5 ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์

6.5.3 ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (Socialism)

ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจที่รัฐบาลจะเข้าไปดำเนินการผลิต โดยเน้นสวัสดิการของประชาชนในประเทศเป็นหลัก รัฐบาลกลางเป็นผู้กำหนดกิจกรรมทางเศรษฐกิจและตัดสินใจในการดำเนินการ เอกชนจะไม่มีเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

ข้อดี

1. การแข่งขันเพื่อแสวงหากำไรสูงสุดเพราะรัฐบาลเป็นผู้ผลิตรายใหญ่
2. การกระจายรายได้ไปยังประชาชนเป็นธรรมมากขึ้น
3. ภาวะเศรษฐกิจไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก เนื่องจากไม่มีผลกระทบรุนแรง

ข้อเสีย

1. ผู้บริโภคไม่มีอิสระหรือเสรีภาพในการเลือกสินค้าและบริการได้เต็มที่
2. การดำเนินธุรกิจจะทำได้เฉพาะกิจการขนาดเล็กเท่านั้น ส่วนกิจการขนาดใหญ่ รัฐบาลเป็นผู้ทำเอง
3. การพัฒนาการผลิตมีไม่มากนัก เพราะขาดการแข่งขัน

ຮູບທີ່ 6.6 ວະບບເສຣະສູງກິຈແບບສັງຄມນິຍມ

6.5.4 ระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed Economy)

ระบบเศรษฐกิจแบบผสมเป็นระบบเศรษฐกิจที่จะนำเอาระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมกับสังคมนิยมมารวมไว้ด้วยกัน คือ ระบบเศรษฐกิจในส่วนที่เปิดให้เอกชนตัดสินใจทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจและส่วนที่รัฐบาลเข้าไปดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการควบคุมและวางแผนในเรื่องความมั่นคงของประเทศซึ่งมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. รัฐบาลและเอกชนมีส่วนร่วมในการวางแผนเศรษฐกิจของประเทศว่าจะผลิตสินค้าและบริการมากน้อยเพียงใด กระจายสินค้าไปยังผู้บริโภคประเภทใด
2. กิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยส่วนใหญ่รัฐจะเปิดให้เอกชนผลิตสินค้าและบริการ ส่วนกิจการสาธารณูปโภครัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการเอง
3. การกำหนดราคาสินค้าและบริการต่าง ๆ ยังต้องใช้กลไกราคาเป็นตัวกำหนดสินค้าและบริการที่มีความจำเป็นต่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ รัฐมีอำนาจเข้าไปแทรกแซงตลาดภาคเอกชนเพื่อกำหนดราคาสินค้าและบริการให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภค

ข้อดี

1. ทำให้มีการกระจายรายได้ในสังคมมากขึ้น ลดบทบาททุนนิยม
2. ทำให้ผู้ใช้แรงงานได้รับผลตอบแทนตามกำลังความสามารถและอาชีพ
3. ทำให้เอกชนมีบทบาทมากขึ้น มีการแข่งขันในการผลิตสินค้าและบริการ
4. ทำให้ผู้บริโภคมีโอกาสเลือกซื้อสินค้าและบริการ

ข้อเสีย

1. ระบบจากศูนย์รวม หากต้องการกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างเร่งด่วน
2. การวางแผนจากรัฐบาลเพื่อให้เอกชนเข้าร่วมปฏิบัติเป็นไปได้อย่าง
3. การกำหนดนโยบายและวางแผนต่าง ๆ การใช้อำนาจรัฐ จะทำให้นัก

ธุรกิจขาดความมั่นใจในการลงทุน

4. การดำเนินการผลิตขนาดใหญ่ของรัฐบาลมักจะขาดประสิทธิภาพ
5. เกิดช่องว่างทางรายได้ระหว่างคนรวยกับคนจนแก้ไขได้ยาก
6. รัฐบาลเข้าแทรกแซงราคา อาจเกิดให้มีการคอร์รัปชันได้

รูปที่ 6.7 ระบบเศรษฐกิจแบบผสม

6.6 การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประกอบการ

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือ ภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน ความเป็นอยู่อย่างประมาทตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด

6.6.1 องค์ประกอบหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่มาก หรือไม่น้อยจนเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจที่เกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คำนึงถึงผลจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับเปลี่ยนแปลงและพร้อมรับผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น โดยต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

รูปที่ 6.7 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

6.6.2 การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประกอบการ

ประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงกับการประกอบกิจการนั้น ควรเริ่มต้นจากการเสริมสร้างระดับบุคคล ซึ่งได้แก่ตัวผู้ประกอบการเอง โดยต้องมีการเรียนรู้วิชาการและทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้สามารถบริหารจัดการธุรกิจของตนเองให้พร้อมรับกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ

1. **ด้านความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดี ที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีหลักในการดำเนินการ ได้แก่

- (1) ใช้เทคโนโลยีที่ถูกลงหลักวิชาการ และราคาไม่แพง
- (2) ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีคุณภาพสูงสุด
- (3) เน้นการจ้างงานเป็นหลัก โดยไม่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงาน
- (4) มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหาร
- (5) เป็นการดำเนินธุรกิจให้เหมาะสมกับฐานะของตัวเอง ไม่ฟุ้งเฟ้อ
- (6) เน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่นและตอบสนองตลาดในท้องถิ่น

2. ด้านความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจในทางธุรกิจต้องพิจารณาความเป็นเหตุและผลให้ชัดเจน ซึ่งผู้ประกอบการควรมีหลักในการดำเนินการ ได้แก่

- (1) มีความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจในด้านต่าง ๆ
- (2) เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ ไม่ก่อหนี้จนเกินความสามารถ
- (3) การใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ

3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวของผู้ประกอบการในด้านต่าง ๆ ซึ่งผู้ประกอบการควรมีหลักในการดำเนินการ ได้แก่

- (1) การเตรียมตัวให้พร้อมรับมือต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น กฎหมาย เศรษฐกิจ สภาพการเมือง
- (2) การดำเนินธุรกิจต้องเตรียมพร้อมให้มีสภาพคล่องทางการเงินตลอดเวลาหรือมีแหล่งเงินทุนสำรองที่สามารถนำมาใช้ได้ในยามฉุกเฉิน
- (3) การสร้างฐานลูกค้าและเครือข่ายในการดำเนินธุรกิจ

4. ด้านเงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตและการประกอบกิจการ ซึ่งผู้ประกอบการควรมีหลักในการดำเนินการ ได้แก่

- (1) ผู้ประกอบการต้องแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ
- (2) มีการพัฒนาองค์ความรู้ที่จะช่วยให้สามารถสร้างนวัตกรรม
- (3) ผู้ประกอบการต้องมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการธุรกิจ
- (4) มีการตัดสินใจทางธุรกิจด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง

5. ด้านเงื่อนไขคุณธรรม คือ การยึดถือคุณธรรมอาทิ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความอดทน ความเพียร ควรมีจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ ได้แก่

- (1) จริยธรรมต่อตนเอง พึงปฏิบัติดังนี้
- (2) จริยธรรมต่อลูกค้า
- (3) จริยธรรมต่อคู่แข่ง
- (4) จริยธรรมต่อรัฐ
- (5) จริยธรรมต่อพนักงาน
- (6) จริยธรรมต่อสังคม

